

Дані про автора

Карамушка Лариса Іллівна директор Департаменту фінансів
Київська обласна державна адміністрація

ДАННЫЕ ОБ АВТОРЕ

Карамушка Лариса Ильинична директор Департамента финансов
Киевская областная государственная администрация

DATA ABOUT THE AUTHOR

Karamushka Larissa Illivna director of Finance department
Kyiv Regional State Administration

УДК 336.512

АНАЛІЗ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ РОЗПОДІЛУ ДЕРЖАВНИХ ВИДАТКІВ: УРОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Козарезенко Л.В.

Предметом роботи є аналіз європейського досвіду розподілу бюджетних видатків. Метою роботи є напрацювання пропозицій щодо пріоритетних напрямів розподілу бюджетних видатків в Україні. Методологія проведення роботи. Робота виконана на основі аналізу розподілу бюджетних видатків ЄС в постсоціалістичних країнах. Результати роботи. Доведено, що розподіл бюджетних видатків відбувається у відповідності із задекларованими пріоритетами розвитку Європейського Союзу. Видатки переважно спрямовані на розвиток сільського господарства та регіональну політику. В межах розвитку регіональної політики в аналізованих країнах кошти спрямовані на розвиток транспортної інфраструктури, капітальний ремонт та будівництво шляхів сполучення, реалізацію екологічних проектів. Деяка частка видатків спрямовується на проекти у сфері освіти та наукові розробки у сфері охорони здоров'я. Висновки: Капітальні видатки бюджету ЄС умовно можна охарактеризувати за декількома напрямками: видатки на розвиток людського потенціалу, регіональний розвиток, видатки на сільське господарство та інноваційний розвиток. Також можемо виокремити такі критерії розподілу видатків: наявність екстернальних ефектів, висока економічна та соціальна ефективність, високий рівень інноваційності проектів, сприяння інтеграції країни-отримувача коштів до європейського та світового економічного простору, наявність чітких критеріїв ефективності видатків.

Ключові слова: бюджет, бюджетні видатки, людський потенціал, регіональна політика, зайнятість, економічне зростання.

АНАЛИЗ ЕВРОПЕЙСКОГО ОПЫТА РАСПРЕДЕЛЕНИЯ ГОСУДАРСТВЕННЫХ РАСХОДОВ: УРОКИ ДЛЯ УКРАИНЫ

Козарезенко Л.В.

Предметом работы является анализ европейского опыта распределения бюджетных расходов. Целью работы является наработка предложений по приоритетным направлениям распределения бюджетных расходов в Украине. Методология проведения работы. Работа выполнена на основе анализа распределения бюджетных расходов ЕС в постсоциалистических странах. Результаты работы. Доказано, что распределение бюджетных расходов происходит в соответствии с декларируемыми приоритетами развития Европейского Союза. Расходы преимущественно направлены на развитие сельского хозяйства и региональной политики. В рамках развития региональной политики в рассматриваемых странах средства направлены на развитие транспортной инфраструктуры, капитальный ремонт и строительство путей сообщения, реализацию экологических проектов. Некоторая доля расходов направлена на проекты в сфере образования и научные разработки в сфере здравоохранения. Выводы: Капитальные расходы бюджета ЕС условно можно охарактеризовать по нескольким направлениям: расходы на развитие человеческого потенциала, региональное развитие, расходы на сельское хозяйство и инновационное развитие. Можем выделить следующие критерии распределения расходов: наличие экстернальных эффектов, высокая экономическая и социальная эффективность, высокий уровень инновационности проектов, содействие интеграции страны-получателя средств в европейское и мировое экономическое пространство, наличие четких критериев эффективности расходов.

Ключевые слова: бюджет, бюджетные расходы, человеческий потенциал, региональная политика, занятость, экономический рост.

ANALYSIS OF EUROPEAN EXPERIENCE DISTRIBUTION OF PUBLIC EXPENDITURE: LESSONS FOR UKRAINE

Kozarezenko L.V.

The subject of the paper is to analyze the European experience of the distribution of budget expenditures. The aim is operating time of proposals for priority allocation of budget expenditures in Ukraine. The methodology of work. Work carried out on the basis of analysis of the distribution of the EU budget expenditure in the post-socialist countries. The results of the work. It is proved that the distribution of budget expenditure in accordance with the declared priorities of the European Union. Expenses primarily focused on the development of agriculture and regional policy. Within the framework of regional development policy in the countries funds aimed at the development of transport infrastructure, overhaul and construction of Railways, environmental projects. Some fraction of the cost goes to projects in the field of education and scientific research in health care. Conclusions: Capital expenditures of the EU budget can be roughly characterized in several ways: the cost of human development, regional development, spending on agriculture and innovative development. Can identify the following criteria for the allocation of costs: the presence of external effects, high economic and social efficiency, a high level of innovative projects that promote the integration of the recipient country means in European and world economy, the presence of clear criteria for cost-effectiveness.

Key words: budget, budget expenditures, human potential, regional policy, employment, economic growth.

ФІНАНСИ, ГРОШОВИЙ ОБІГ, КРЕДИТ

Постановка проблеми. Система бюджетного регулювання характеризує процеси перерозподілу валового внутрішнього продукту і є потужним інструментом розвитку держави. Завдяки їй і за допомогою фінансово-бюджетних інструментів регулювання соціально-економічних процесів відбувається реалізація основних функцій і завдань держави. Складовими бюджетної політики є бюджетне прогнозування та планування, організація бюджетного процесу, бюджетне регулювання, бюджетний контроль, політика у сфері державних доходів, державних видатків, державного боргу, міжбюджетних відносин, економічні процеси країни, зовнішнє економічне середовище та їх взаємозв'язок.

Політика у сфері бюджетних видатків є одним із найбільш важливих інструментів впливу держави на розвиток соціальної та економічної сфери країни. За допомогою спрямування бюджетних видатків у найбільш пріоритетні сфери господарювання держава може досягти таким чином конкурентних переваг, отже активного розвитку пріоритетних видів діяльності та створення нових робочих місць. Відсутність у бюджетній політиці останніх років чітких пріоритетів призвели до розпорошення, неефективності витрачання коштів, втрати можливостей переходу до нової якості соціально-економічного розвитку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Розподіл державних видатків є предметом дослідження багатьох вітчизняних вчених: Чугунов І.Я., Затонацька Т.Г., Огонь Ц.Г., Луніна І.О., Лисяк Л.В. у своїх працях досліджують сутність, склад і тенденції розвитку державних витрат в Україні. Враховуючи євроінтеграційний вектор руху України вважаємо за необхідне дослідити досвід розподілу державних витрат в країнах-членах ЄС за результатами якого окреслити необхідні зміни у бюджетній політиці України, що і визначило мету написання статті та її основний зміст.

Виклад основного матеріалу. Бюджет ЄС є важливим інструментом сприяння соціально-економічному розвитку країн-членів ЄС. За його допомогою реалізується ряд важливих соціальних та інфраструктурних проектів, які країни через брак фінансових ресурсів не в змозі самостійно профінансувати.

Бюджет ЄС значною мірою фінансується за рахунок трьох основних джерел доходів, а саме:

- митні збори;
- частина податку на додану вартість;
- кожна держава-член ЄС відповідно до стану економіки передає певний відсоток свого валового національного доходу у бюджет ЄС. Ці надходження формують основне джерело доходу бюджету ЄС (74% у 2013 році).

Інші джерела доходів до бюджету ЄС включають податки на заробітну плату персоналу ЄС, штрафи відносно компаній за порушення конкурентного законодавства і банківські відсотки.

Таблиця 1. Видатки бюджету ЄС країнам-членам за основними статтями у 2013 році*

Країна	Обсяг фінансових ресурсів, млрд.	Сільське господарство та розвиток сільських регіонів, %	Регіональна політика, %	Зростання і зайнятість, %	Громадянство, свобода, безпека, %	Адміністрування/розширення меж ЄС, %
Австрія	1,9	68	16	13	2	1
Бельгія	7,2	10	7	15	2	66
Болгарія	BGN 3,32 EUR 1,7	47	45	5	1	1/1
Кіпр	0,2271	34	46	11	3	6
Данія	DKK 10,44 EUR 1,4	73	5	18	1	1
Естонія	0,9733	24	70	3	2	1
Великобританія	GBR 5,3 EUR 6,3	63	10	23	2	2
Фінляндія	1,5	60	24	12	2	2
Франція	14,2	68	18	11	1	2
Німеччина	13,1	51	35	12	1	1
Греція	7,2	37	59	3	1	-
Угорщина	HUF 1767,8 EUR 5,9	30	66	3	1	-
Ірландія	1,9	82	5	10	1	2
Італія	12,6	45	45	7	1	2
Латвія	1,1	33	62	3	1	1
Литва	LTL 6,6 EUR 1,9	33	58	6	2	1
Люксембург	1,9	3	1	10	1	85
Мальта	0,174	10	63	6	17	4
Нідерланди	2,3	42	18	29	7	4
Польща	PLN 68,5 EUR 16,2	32	66	1	1	-
Португалія	6,2	25	72	2	-	1
Румунія	RON 25 EUR 5,6	44	53	1	1	1
Словаччина	2,0	28	68	3	1	1
Словенія	0,814	24	66	6	3	1
Іспанія	13,8	50	41	7	1	1
Швеція	1,6	55	17	21	5	2
Чехія	CZK 125,9 EUR 4,9	25	73	2	-	-

*Джерело: [1].

Напрями розподілу видатків бюджету ЄС протягом 2014-2020 рр. визначені з метою необхідності подолання Європою економічної та фінансової кризи і зосередження на тих сферах діяльності, де швидко можна отримати економічні та соціальні ефекти. Основними напрямками фінансування в 2014-2020 роках визначено такі:

- економічне зростання, створення нових робочих місць і підвищення конкурентоспроможності, збільшення інвестицій в освіту та наукові дослідження, розвиток загальноєвропейських інфраструктурних проектів в транспорті, енергетиці та інформаційно-комунікаційних технологіях;
- підвищення ефективності витрат завдяки введенню простих правил фондами ЄС та чітке спрямування коштів у вигляді інвестицій, що дають помітні результати, а також можливість призупинення фінансування з фондів ЄС для країн які не проводять розумної економічної і фінансової політики;
- реформування сільськогосподарської політики для підвищення рівня конкурентоспроможності та екологічності європейського виробництва;
- боротьба зі змінами клімату з виділенням на ці цілі 20% коштів;
- солідарність з найбіднішими країнами і регіонами ЄС, концентрація найбільшої частини регіональних видатків в таких частинах ЄС і сприяння підвищенню зайнятості молоді;
- скорочення адміністративних витрат шляхом скорочення чисельності персоналу в європейських органах влади.

У таблиці 1 наведено розподіл видатків бюджету ЄС за основними напрямками серед країн-членів в 2013 році. Як свідчать дані таблиці 1, найбільша частка видатків бюджету ЄС спрямована на розвиток сільського господарства та регіональну політику. Висока частка видатків на розвиток сільського господарства зумовлена тим, що цей напрям політики є єдиним, що повністю фінансується з бюджету ЄС. Видатки спрямовані на розвиток регіональної політики в переважній більшості становлять більшу половину видатків бюджету ЄС для країн-членів. Розвиток регіональної політики переважно спрямований на реалізацію інфраструктурних проектів, що мають велику кількість екстернальних ефектів та сприяють створенню нових робочих місць.

На наступному рисунку відображено операційний бюджетний баланс ЄС - різниця між сумою коштів, що країна відраховує до фондів ЄС та коштів, що отримує у вигляді капітальних видатків з фондів ЄС.

Як свідчать дані, додатні операційні баланси мають переважно бюджети тих країн-членів ЄС, що є новими-членами союзу, знаходяться в процесі створення передумов для економічного зростання, мають порівняно низькі показники соціально-економічного розвитку та розвитку людського потенціалу. Всього 17 країн-членів ЄС мають додатній операційний баланс. В 2013 році перші 5 позицій займали Угорщина, Латвія, Естонія, Болгарія та Литва. Проаналізуємо детально напрями використання видатків у постсоціалістичних країнах та країнах-найближчих західних сусідах України, а саме Болгарії, Польщі, Румунії, Латвії та Литві.

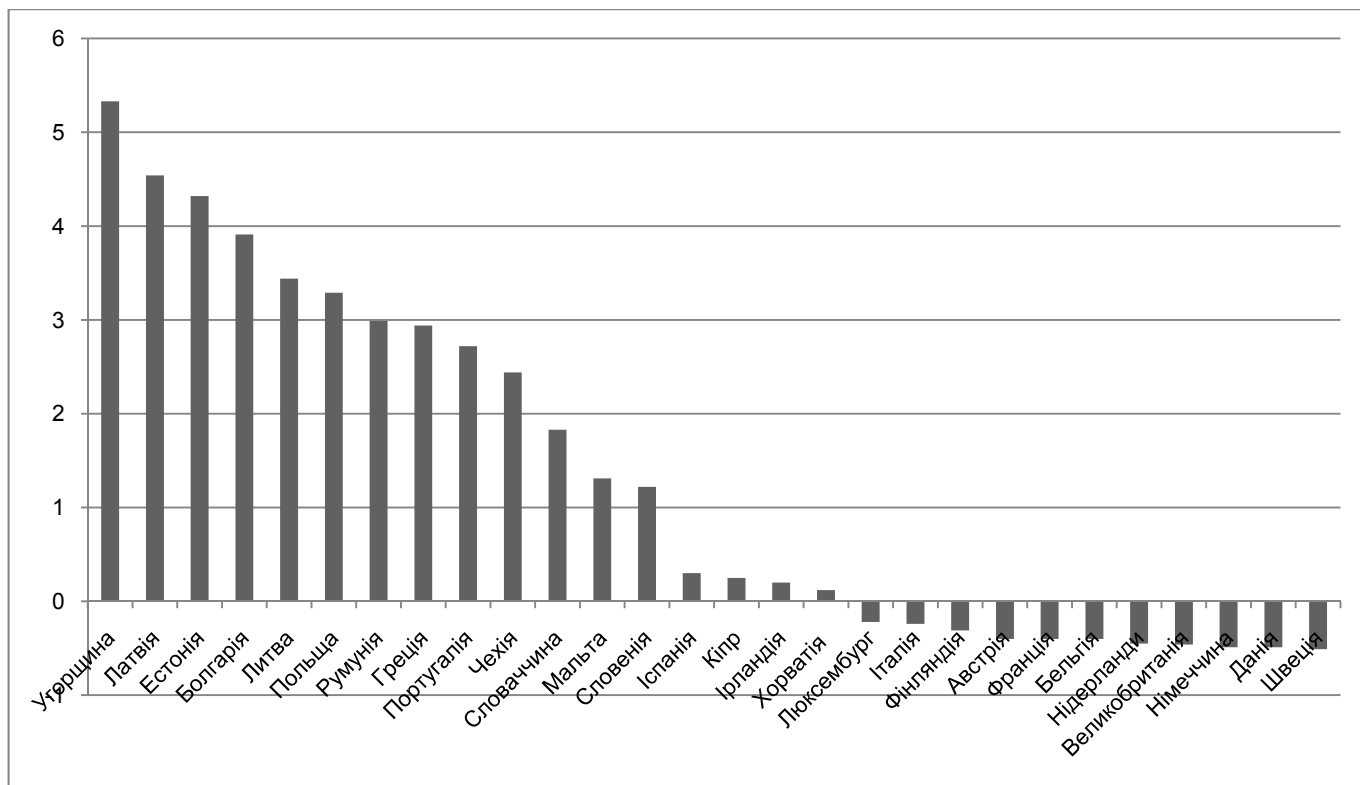

Рисунок 1. Операційний баланс бюджету країн-членів ЄС в 2013 році, % ВВП*

*Джерело: [1].

Найбільша частка коштів отриманих Болгарією від бюджету ЄС йде на розвиток сільського господарства та сільських регіонів (рис.2). Також головними пріоритетами у видатках Болгарії є навколишнє середовище та транспортна інфраструктура.

Розбудова метрополітену в столиці. У столиці Болгарії Софії, будівництво нової 6,5-кілометрової ділянки доповнило відсутню центральну частину лінії метрополітену. Нова гілка має сім станцій метро, а її будівництво є важливою складовою метрополітену, що швидко розбудовується. По завершенню будівництва функціонуватиме три лінії метро з їх перетином в центрі міста, і більше 60 станцій. Проект дозволить скоротити час у дорозі в межах міста і зменшити затори на дорогах (фінансування ЄС: BGN 308 млн. – EUR 157,4 млн.).

Будівництво автомагістралі Софія-Бургаас. Сучасна автомагістраль, протяжністю 356 км. від столиці Болгарії Софії до чорноморського прибережного міста Бургаас була побудована в рамках нового проекту, що частково фінансувався ЄС. За допомогою фінансування ЄС добудовано 115-кілометрову ділянку траси між містами Стара Загора і Карнобат. В результаті подорожувати по дорогах на південному сході Болгарії стало швидше і безпечніше (фінансування ЄС: BGN 560 млн. – EUR 286,2 млн.).

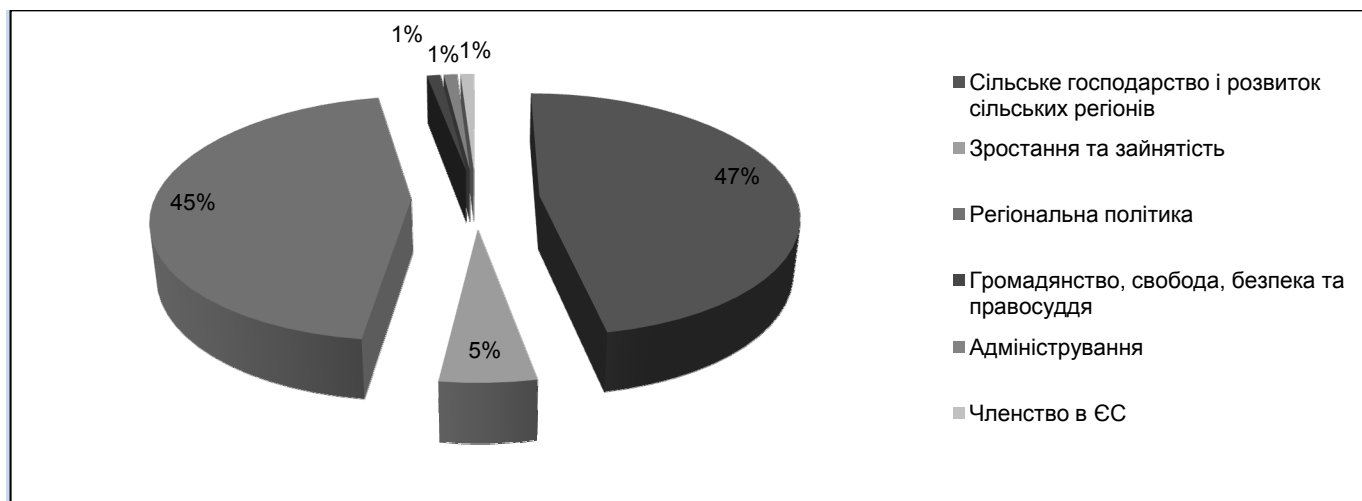

Рисунок 2. Видатки з бюджету ЄС економіці Болгарії за основними статтями у 2013 р.*

*Джерело: [2].

Розвиток місцевої інфраструктури. Будівництво зелених зон в місті Свиленград. покликано за допомогою поліпшення умов та якості життя для місцевих жителів, переконати молодих людей – місцевих жителів не виїжджати з міста в пошуках кращих умов життя (фінансування ЄС: BGN 742140 - EUR 379 456).

Дослідження нових методів лікування інсульту. Лікарі з військового госпіталю Софії беруть участь у фінансуванні ЄС проекту дослідження нових методів лікування інсульту. Нова методика включає в себе охолодження мозку пацієнта, що суттєво зменшує кількість смертей та інвалідність серед людей, що перенесли інсульт (фінансування ЄС: BGN 21,3 млн. - EUR 10,9 млн.).

Удосконалення програм шкільного навчання. Середня школа в місті Ихтиман є однією з 1880 болгарських шкіл, які беруть участь в проекті удосконалення шкільних програм. Ініціатива спрямована на скорочення числа ранніх випускників шкіл шляхом розширення можливостей для працевлаштування. Такі школи заохочують студентів до участі у позакласних заходах, які допоможуть їм розвинути особисті, інтелектуальні і фізичні здібності (фінансування ЄС: BGN 111,7 млн. - EUR 57,1 млн.).

Будівництво нових закладів для дітей з обмеженими можливостями. Болгарія розробила план дій з демонтажу 130 великих дитячих будинків і переміщення їх утриманців в більш сучасне житло протягом наступних 15 років. План також передбачає надання соціальних послуг для дітей та молоді. Ця ініціатива є частиною програми «Дитинство для всіх» - проекту, який підтримує дітей і молодих людей з фізичними та розумовими вадами (фінансування ЄС: BGN 90,9 млн. - EUR 46,5 млн.).

Безпечність та екологічність водопостачання в м.Габрово. Основні роботи в місті Габрово дозволять поліпшити постачання питної води, а також збір і очищення стічних вод. Це означатиме, що питною водою буде забезпечено приблизно 63 000 осіб, та збільшено на 17% частки населення, що підключене до системи каналізації (фінансування ЄС: BGN 94,1 млн. - EUR 48,1 млн.).

Будівництво нових регіональних полігонів твердих побутових відходів. В Болгарії нещодавно побудовано п'ять нових полігонів твердих побутових відходів в районах Монтана, Русе, Севлієво, Сілістра і Созополь. Проект у відповідності з європейськими стандартами дозволяє уникнути потенційного екологічного збитку від забруднення і поширення нерегульованих звалищ. **За рахунок проекту також покращено** полігони для збору та переробки відходів у п'яти областях Болгарії (фінансування ЄС: BGN 86,4 млн. - EUR 44,2 млн.).

Безпечна гавань для хижих птахів в ущелині Кресна. Екологічний проект відновлення популяції хижих та інших видів птахів в південно-західній Болгарії (фінансування ЄС: BGN 368560 - EUR 188 445).

Отже, видатки ЄС для Болгарії в 2013 році мали переважно екологічне спрямування та розвиток інфраструктури.

Найбільша частка коштів отриманих Латвією від ЄС спрямована на регіональний розвиток (рис.3). Переважно кошти спрямовані на розвиток сільських регіонів, інформатизацію країни, підвищення рівня освіти працівників та розвиток інфраструктурних проектів.

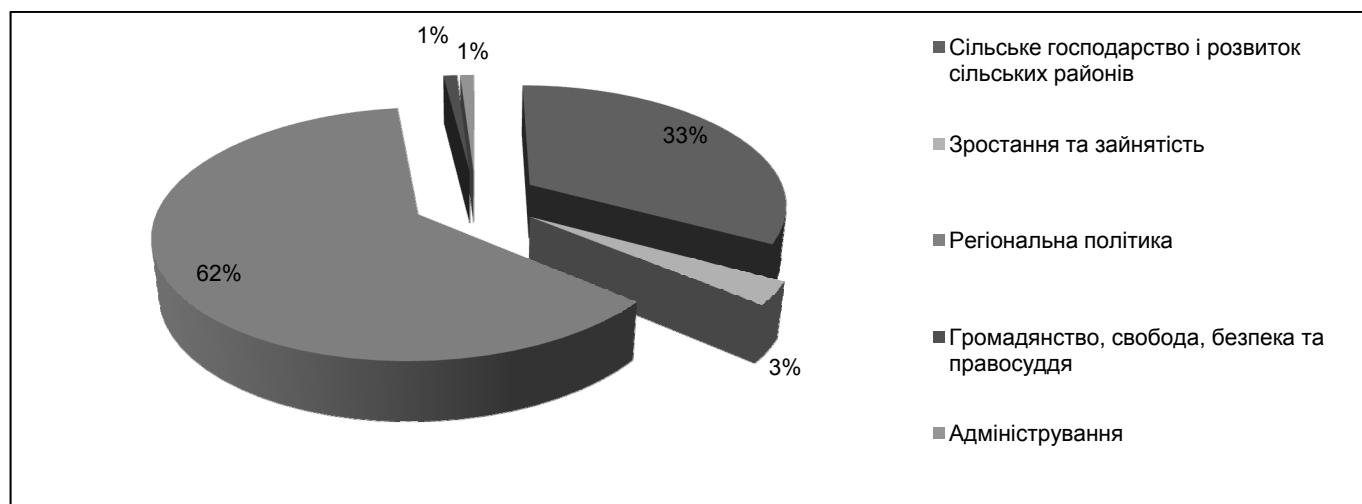

Рисунок 3. Видатки бюджету ЄС економіці Латвії за основними статтями у 2013 р.*

*Джерело: [3].

Основними проектами, що були профінансовано спільно з ЄС є наступні.

Розбудова та вдосконалення Ризького аеропорту. Планується, що завдяки фінансовій допомозі з боку ЄС до 2014 року міжнародний аеропорт в Ризі буде в змозі прийняти від 5 до 6 мільйонів пасажирів на рік. Нові транспортні розв'язки, платформи з ефектом антиобледеніння, покращення освітлення злітно-посадкових смуг і модернізація асфальтового покриття буде сприяти збільшенню пасажиропотоку, рівня безпеки пасажирів та покращенню екологічних характеристик аеропорту (фінансування ЄС: LVL 50,2 млн. - EUR 71,4 млн.).

Удосконалення транспортних розв'язок. Нова частина автомагістралі і кілька сполучних доріг вздовж коридору Схід-Захід, приєднання до них транзитних маршрутів зі Сходу та латвійських портів дозволить скоротити час у дорозі, підвищить рівень безпеки і розвантажить рух автомобілів. Маршрути важких транспортних засобів будуть відхилитися, що сприятиме поліпшенню якості життя людей в довколишніх містах і селах (фінансування ЄС: LVL 86,7 млн. - EUR 123,4 млн.).

Залучення молоді до екологічних проектів. Діти і молодь, що зацікавлені в охороні навколишнього середовища можуть дізнатися все про це на курсах, що проводяться в школі рибного лову і туризму міста Буртніек. Кошти ЄС дозволили придбати обладнання і створити інфраструктуру для відпочинку. Це дозволило збільшити кількість відвідувачів школи і продовжувати розширювати діяльність в цьому напрямі (фінансування ЄС: LVL 8 012 – EUR 11 400).

Розвиток тваринництва. За допомогою гранту ЄС придбано нове обладнання, що відповідає сучасним екологічним стандартам на старі ферми в місті Курземє. Інвестиції дозволили на фермах збільшити чисельність худоби, виробляти більше молока і зменшити небезпечний вплив відходів виробництва на навколишнє середовище (фінансування ЄС: LVL 317 947 - EUR 452 400).

Виробництво біопластика з біомаси. Проект «Біокор» призначений дослідити доцільність переробки у промислових масштабах таких продуктів як солома та відходи лісозаготівлі у широкий асортимент продуктів, у тому числі біопаливо, продукти хімічної промисловості, полімери (фінансування ЄС: LVL 9,8 млн. – EUR 13,9 млн.).

Нові методи лікування інсульту. Вчені з Ризької Східної клінічної університетської лікарні беруть участь у фінансованому ЄС проекті дослідження нового методу лікування інсульту. Нова методика включає в себе охолодження мозку пацієнта, що дозволить зменшити кількість смертей та інвалідність серед осіб, що перенесли інсульт (фінансування ЄС: LVL 7,7 млн. – EUR 10,9 млн.).

Оновлення виробничих потужностей. Завдяки інвестиціям з ЄС компанія «Ditton Driving Chain», яка виробляє приводні ланцюги для автомобільної промисловості, розширила виробництво і оновила завод в м.Даугавпілс. На додаток до розширення виробничих приміщень, придбано нове виробниче обладнання та підвищено якість продукції. Проектом також фінансуються заходи з підвищення енергозбереження та модернізації умов праці. Також було створено близько 37 нових робочих місць (фінансування ЄС: LVL 3 млн. – EUR 4,3 млн.).

Розвиток малого та середнього бізнесу на узбережжі Балтійського моря. Проект JOSEFIN допоміг суб'єктам малого та середнього підприємництва в регіоні Балтійського моря знайти інвестиції необхідні для виходу бізнесу на міжнародний рівень. Допомога надана у формі індивідуального коучингу і індивідуальних порад. Європейський фонд надав допомогу шляхом кредитування малого бізнесу, надання гарантій та венчурного капіталу (фінансування ЄС: LVL 2 млн. – EUR 2,9 млн.).

Інформатизація Латвійських бібліотек. Завдяки підтримці ЄС, бібліотеки по всій Латвії змогли отримати доступу до інформації з використанням новітнього обладнання, в тому числі нових комп'ютерів для бібліотекарів та поліпшеного інтернет-з'єднання. Розробка та придбання програмного забезпечення для бібліотечно-інформаційної системи і створення порталу бібліотеки були основними цілями проекту (фінансування ЄС: LVL 1 236 928 млн. – EUR 1 760 000).

Оновлення фахових навичок у лікарів і медичних сестер. З 2008 року в Латвії працює програма з навчання медичного персоналу. Її мета полягає в тому, щоб запропонувати медичним працівникам можливість оновити свої навички шляхом організації короткострокових курсів. Деякі з них можуть поїхати за кордон, щоб набратися досвіду. Більше 35000 лікарів, медсестер та інших медпрацівників взяли участь у програмі.

Програми навчання вчителів середньої школи. Система освіти Латвії в останні роки зазнала значних реформ. Більш 27000 вчителів взяли участь у проекті, який допоміг їм адаптувати свої знання і навички до цих змін шляхом навчання (фінансування ЄС: LVL 16,9 млн. – EUR 24 млн.).

Постачання біомаси в м.Тукумс. Місто Тукумс є одним з декількох міст, що приймає участь в проекті «Балтійська мережа біомаси». Для м.Тукумс ця участь сприяла розвитку регіональної біоенергетики і поступової відмови від природного газу для систем централізованого тепlopостачання. Місто використовує переважно поновлювані джерела енергії, забезпечуючи стабільність цін на енергоносії та зайнятість місцевого населення, одночасно скорочуючи викиди парникових газів (фінансування ЄС: LVL 1,17 млн. – EUR 1,67 млн.).

Видатки бюджету ЄС економіці Литви в 2013 році спрямовані на розвиток сільських регіонів, екологічні проекти та проекти, що сприяють зростанню рівня розвитку людського потенціалу. Особлива увага в 2013 році була зосереджена на охопленні населення мережею Інтернет та підвищенні освітнього рівня молоді та найманих працівників.

Поліпшення автомобільного сполучення у Вільнюсі. Будівництво Південної магістралі в обхід Вільнюса покликано раціоналізувати транспортні потоки та покращити безпеку дорожнього руху. Це також дозволить відволікти транзитні перевезення, зокрема, великогабаритні транспортні засоби, від центру міста та скоротити кількість нещасних випадків (фінансування ЄС: LTL 176,4 млн. – EUR 51,1 млн.).

Реконструкція Каунаського аеропорту. Завдяки фінансуванню ЄС, аеропорт в м.Каунас був модернізований і отримав статус міжнародного. Новий пасажирський термінал дозволив впоратися з великою кількістю рейсів. Збільшення активності популярних недорогих компаній сприяло також збільшенню кількості потоку туристів у регіон (фінансування ЄС: LTL 39,4 млн. – EUR 11,4 млн.).

Розвиток гірськолижного туризму в м.Друскінінкай. «Снігова арена (Snow Arena)» в м.Друскінінкай є критично важливим курортом, де відвідувачі протягом року можуть займатися зимовими видами спорту. Завдяки будівництву гірськолижних трас, парку для сноуборду, хокейного майданчика і ресторанів «» привернула 450 000 відвідувачів вже протягом першого року функціонування (фінансування ЄС: LTL 40100000 - 11600000 EUR).

Підтримка молодих фермерів. Сільськогосподарські фонди ЄС допомогли молодим фермерам із села Laičiai оснастити ферму обладнанням для виробництва кормових сумішей для худоби. За кошти проекту також спільно фінансуються покупка машин і технологій, що знижують витрати на технічне обслуговування та сприяють підвищенню стабільності виробництва і підвищення якості кормів (фінансування ЄС: LTL 40,1 млн. – EUR 11,6 млн.).

Розвиток молочного бізнесу. Молочний кооператив з села Varapauskas за фінансової підтримки ЄС отримав змогу купити новий і сучасний транспорт, що дозволило їм більш економічно та ефективно вести господарську діяльність, збільшити свою конкурентоспроможність і, таким чином, зберегти робочі місця та створити нові (фінансування ЄС: LTL 448011 - EUR 129753).

Розвиток мережі швидкісного Інтернету в Литві. Проект поліпшення доступу до широкопозвоного Інтернету в литовських сільських регіонах дозволив охопити ним до 98% території країни. За ці кошти було закладено 4400 км. широкопозвоного

ФІНАНСИ, ГРОШОВИЙ ОБІГ, КРЕДИТ

кабелів. В результаті, 660000 громадян, 2000 підприємств і 9000 державних установ отримали доступ до потужного швидкісного зв'язку (фінансування ЄС: LTL 147 млн. - EUR 42,6 млн.).

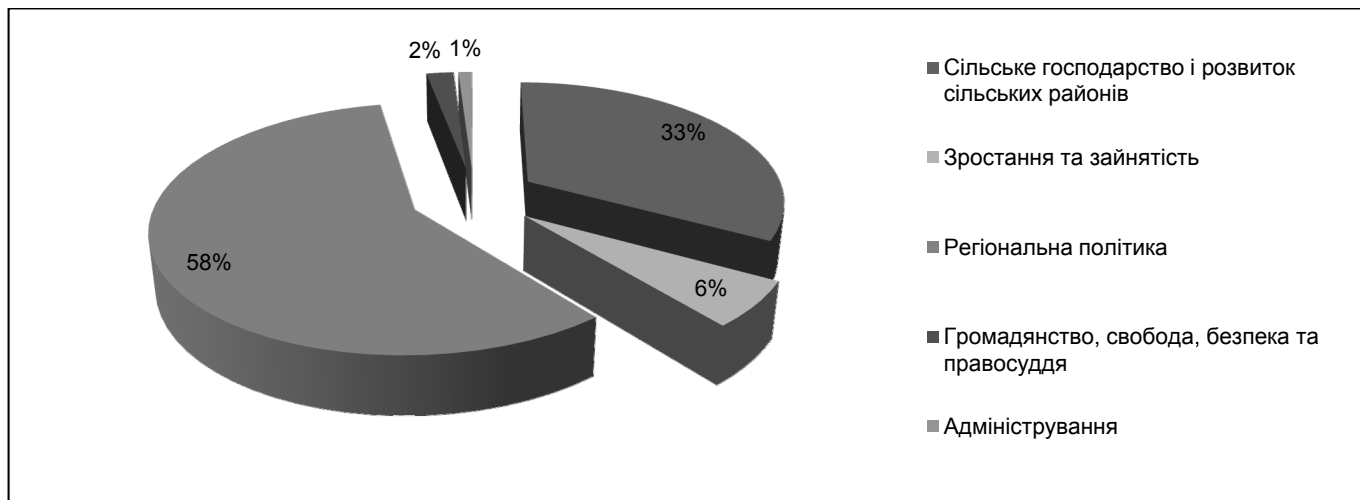

Рисунок 4. Видатки бюджету ЄС економіці Литви за основними статтями у 2013 р.*

*Джерело: [4].

Діагностика головного мозку. Медична Литовська компанія Vittamed розробляє технології для ультразвукового вимірювання внутрішньочерепного тиску. Пристрій дозволяє проводити неінвазивну, безпечну, швидку і більш точну діагностику для пацієнтів з черепно-мозковими травмами (фінансування ЄС: LTL 4,5 млн. – EUR 1,3 млн.).

Навчання користування комп'ютером. За сприяння Асоціації «Вікно в майбутнє» з 2006 до 2008 рр. більше 50 000 чоловік пройшли підготовку на курсах з користування Інтернету. Особлива увага була зосереджена на літніх людях, інвалідах та сільських жителях. Проект зробив вагомий внесок у розвиток комп'ютерної грамотності. За його допомогою більше 50% литовців оволоділи навичками користування комп'ютером та Інтернетом (фінансування ЄС LTL 9,3 млн. – EUR 2,7 млн.).

Навчання за допомогою програми Erasmus. Близько 3548 литовських студентів навчалися або працювали за кордоном в 2011-12 завдяки програмі обміну Erasmus. Також в 2011 році молоді литовці які проживали за кордоном отримували середню щомісячну стипендію від Європейській комісії у розмірі 1139 літів (330 євро).

Нова бібліотека Вільнюського університету. ЄС сприяло будівництву в Національній бібліотеці Вільнюського університету відкритого доступу до наукових комунікацій та інформації. В новій бібліотеці міститься більш ніж 2000000 текстів, а також індивідуальні та групові робочі приміщення, читальні зали, конференц-зали та ігровий центр для дітей. Будівля є частиною об'єднаного бізнесового і наукового центру (фінансування 85000000 LTL (24,6 млн. євро)).

Відновлення берегової лінії Балтійського моря. Берегова лінія близько м. Паланга є домом для різноманітної флори і фауни і популярним туристичним центром. Завдяки реставрації та консервації вдалося уникнути загрози подальшої ерозії берегової лінії. Проект фінансується спільно Європейським Союзом (фінансування ЄС: LTL 8,6 млн. – EUR 2,5 млн.).

Боротьба з повенями. П'ятнадцять європейських країн, у тому числі Литва, взяли участь у проекті FLAPP (Політика поінформованості та запобігання повеней в прикордонних районах). Реалізація проекту дозволила експертам з регіонів, що потерпають від повеней обмінюватися знаннями та досвідом про те, як запобігати і прогнозувати повені, евакуювати людей і обмежувати збитки. Проект отримав 3,8 млн. літів (1,1 млн. євро) від ЄС.

Видатки ЄС економіці Литви в найбільшій мірі, серед аналізованих країн, спрямовані на розвиток людського потенціалу. Розподіл регіональних видатків також переважно спрямований на розвиток людського потенціалу країни.

На рисунку 5 відображено структуру видатків бюджету ЄС економіці Польщі. З них 66% спрямовано на розвиток регіональної політики, 32% на розвиток сільського господарства та по одному відсотку на політику зайнятості та забезпечення громадянських прав та свобод.

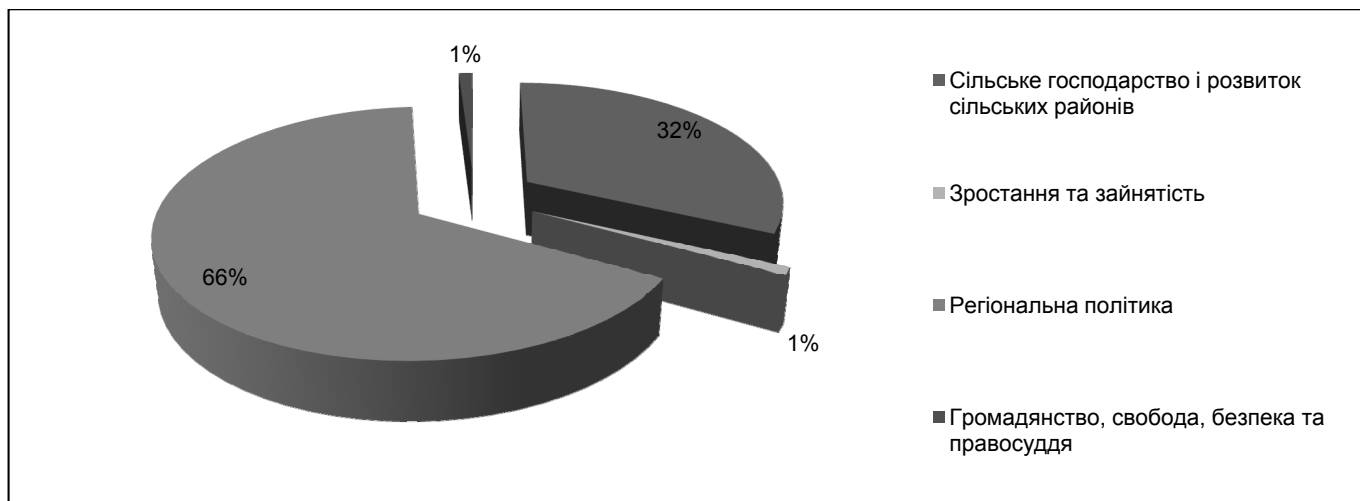

Рисунок 5. Видатки бюджету ЄС економіці Польщі за основними статтями у 2013 р.*

*Джерело: [5].

Нова автострада для центральної Польщі. За допомогою фондів ЄС фінансується більше 60% загального обсягу інвестицій, необхідних для створення частини автостради А1 між м.Торунь і м.Лодзь. По завершенню проекту на 97 хвилин повинен скоротитися час у дорозі між двома містами. Це також сприятиме розширенню зв'язків між польськими регіонами і, таким чином, сприятиме зростанню економіки та конкурентоспроможності. Будівництво нової автостради допомогло зменшити кількість дорожньо-транспортних пригод на 81 випадок (0,61%) вже протягом першого року. Ця автострада є частиною європейської магістралі, що з'єднує Польщу, Чеську Республіку, Словаччину та Австрію (фінансування ЄС: PLN 5,5 млрд. – EUR 1,3 млрд.).

Покращення громадського транспорту в м.Кельць. Проектом передбачено будівництво та відновлення близько 5186 км. доріг разом з будівництвом автобусних зупинок та автобусних станцій з метою поліпшення обслуговування громадського транспорту в місті Кельць. Покращена і більш екологічна мережа буде сприяти підвищенню конкурентоспроможності регіону (фінансування ЄС: PLN 228 млн. - EUR 54 млн.).

Модернізація залізничних ліній. 58-кілометрова ділянка шляху між містами Вроцлав та Познань модернізується, щоб зменшити час у дорозі для пасажирських і вантажних поїздів, підвищити безпеку руху, обмежити вплив на навколишнє середовище і забезпечити відповідність лінії європейським стандартам (фінансування ЄС: PLN 863 млн. - EUR 204 млн.).

Перетворення будівель старих ферм на центри екологічної освіти. Пошкоджені будівлі ферми в місті м.Мендзихуд були модернізовані і перетворені в центр екологічної освіти. Раніше невідгнана для сільської громади будівля забезпечує в даний час більш ніж 8000 відвідувачів щороку, а місцеве населення активно бере участь в наданні туристичних послуг (фінансування ЄС: PLN 169 120 - EUR 40 000).

Підтримка молодих фермерів. Молодий польський фермер який вирощує фрукти отримав PLN 55717 (EUR 13178) з ЄС, щоб купити сучасне обладнання для збору плодів. Нове обладнання зробило його діяльність більш конкурентоспроможною і дозволило зберегти робочі місця на фермі.

Комп'ютерні курси для літніх людей. Молодіжна громадська організація організувала комп'ютерні курси, де молоді люди з місцевих сіл вчили літніх людей, як використовувати комп'ютер і Інтернет. У проекті взяли участь близько 192 осіб. Це дозволило допомогти розвивати спільні інтереси між поколіннями, розвивати професійні навички молоді в своєму регіоні та підвищити навички роботи на комп'ютері в сільській місцевості (фінансування ЄС: PLN 307 422 - EUR 72 711).

Проект «Людський мозок». Варшавський технологічний університет бере участь в проекті «Людський мозок», за допомогою якого створюється найбільш детальна модель мозку за допомогою технологій суперкомп'ютерів. Результати проекту в кінцевому підсумку дозволять вченим розробити нові методи лікування захворювань мозку і створити нові революційні обчислювальні технології (фінансування ЄС: PLN 228 млн. - EUR 54 млн.).

Центрально-Європейський центр біомедичних досліджень. ЄС вносить свій внесок у розмірі 85% вартості у будівництво біомедичного дослідницького центру у Варшаві. У Центрі будуть проводитися дослідження деяких з найбільш поширених захворювань, таких як рак і хвороби серця, а також розроблятися нові методи діагностики та терапевтичні підходи (фінансування ЄС: PLN 329 млн. – EUR 77,8 млн.).

Допомога у пошуку роботи. Проект з працевлаштування допомагає людям старше 45 років, які були безробітними протягом тривалого часу, або мають інвалідність або проблеми зі здоров'ям, знайти роботу. Схема виявилася досить успішною, тому планується її поширення і на інші райони Польщі (фінансування ЄС: PLN 1,7 млн. - EUR 393 700).

Будівництво нового науково-технологічного парку. Будівництво нового науково-технологічного парку в місті Жешув стало можливим після інвестицій у розмірі 42 млн. PLN (10 млн. євро) з фондів ЄС. Область була вже відома своєю авіацією, і в даний час має більш ніж тисячу людей, що працюють у цій сфері. Близько 16 компаній переїхали, в тому числі виробник авіаційних двигунів світового класу.

Модернізація системи водопостачання. Фінансований ЄС проект будівництва та реконструкції систем каналізації та мереж водопостачання у м.Кельць, забезпечить майже 20 тисяч жителів безпечною питною водою. **За допомогою** модернізації також зменшиться кількість забруднюючих речовин, що викидаються в локальну екосистему (фінансування ЄС: PLN 320,5 млн. - EUR 75,8 млн.).

Новий газопровід. Новий газопровід між містами Щецин і Гданськ буде забезпечувати поставки газу в регіони, дозволяючи рух газу з нових джерел і спрощення технічних умов для зберігання надлишків (фінансування ЄС: PLN 282 млн. – EUR 66,7 млн.).

На рисунку 6 відображено структуру видатків бюджету ЄС економіці Румунії за основними статтями в 2013 році. З них 53% коштів спрямовано на розвиток сільського господарства та сільських регіонів, 44% на розвиток регіональної політики та по одному відсотку на забезпечення зайнятості, дотримання праві свобод та адміністрування.

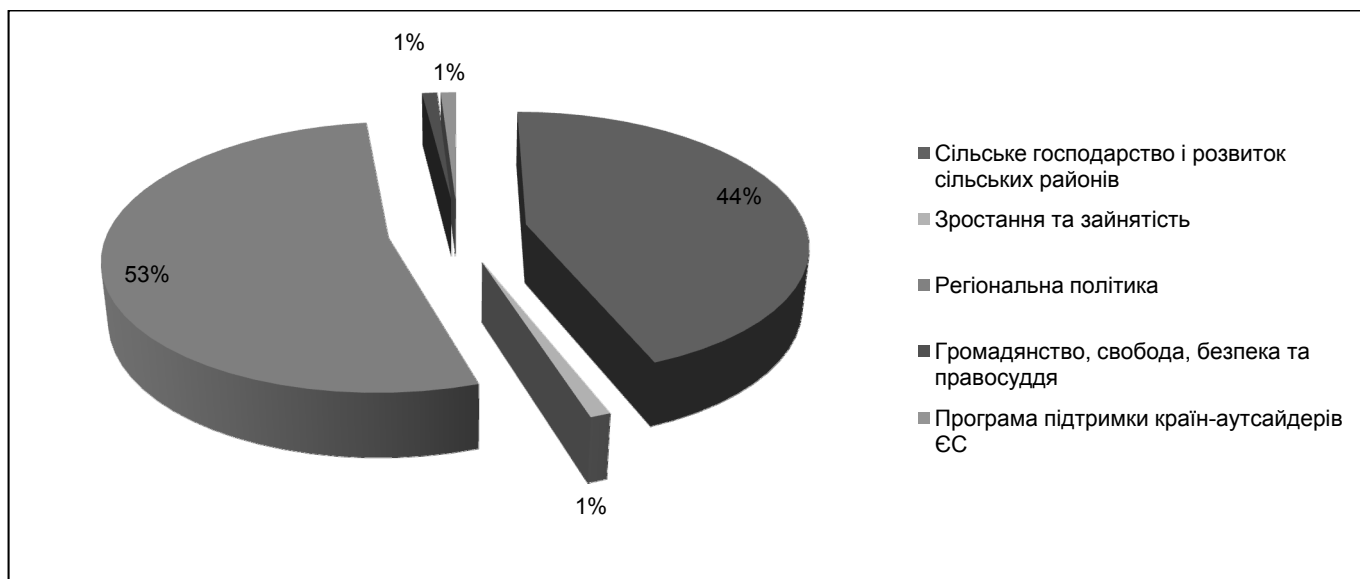

Рисунок 6. Видатки бюджету ЄС економіці Румунії за основними статтями у 2013 р.*

*Джерело: [6].

ФІНАНСИ, ГРОШОВИЙ ОБІГ, КРЕДИТ

Пріоритетом фінансування ЄС в Румунії є удосконалення інфраструктури та створення нових робочих місць.

Нова автомагістраль в Трансільванії. Нова автострада з чотирма смугами між містами Орештіє і Сібіу дозволить скоротити час поїздки між двома містами та стане важливою частиною автомагістралі Constanța-Nadla. Це дозволить зменшити кількість аварій, забезпечити місцевих жителів доступом до автотранспортної мережі в Румунії. Відкриття дороги створить близько 90 нових робочих місць (фінансування ЄС: RON 2 280 млн. – EUR 510,2 млн.).

Реконструкція Північного хвилеріза у порту Констанца. Цей проект розширює північний хвилеріз в порту Констанца на ділянці в майже 5 км. Цим підвищується захист об'єктів порту від хвиль і безпека суден. Це повинно підвищити продуктивність порту і дозволить йому функціонувати за несприятливої погоди (фінансування ЄС: RON 259 млн. - EUR 57,9 млн.).

Підвищення рівня прибутковості хлібопекарської галузі. Близько 103 робочих місць було створено в графствах Клуж і Бистриця за допомогою інвестицій з ЄС. Це сприяло розширенню і модернізації хлібопекарської компанії Agropan, поєднувати сучасні технології з традиційними методами. В даний час компанія забезпечує хлібом і широкий спектр інших продуктів більш ніж 85 000 чоловік (фінансування ЄС: RON 4 112 млн. - EUR 920 107).

Диверсифікація селянського родинного бізнесу. Молодий фермер з м.Клуж зміг розширити та диверсифікувати свої сільськогосподарські угіддя завдяки допомозі ЄС. Ферма розширилася зі 100 га до понад 450 га. де вирощуються злакові культури. Тепер фермер серед інших культур також вирощує сою, рапс і буряк. Фінансування дозволило фермеру придбати нову техніку та обладнання і створити 5 робочих місць (фінансування ЄС: RON 543 347– EUR 121 576).

Розвиток інновацій. Румунська компанія Biotehnos виробляє ліки і дермато-косметичні засоби. Після отримання фінансування ЄС, вона змогла створити три лабораторії та науково-дослідний центр. Це дозволило створити робочі місця стало потужним імпульсом для наукового потенціалу Румунії, зокрема, в області фармацевтики, дермато-косметологічної продукції, дослідження харчових продуктів, біотехнології та пов'язаних з ними наукових областях (фінансування ЄС: RON 5,36 млн. – EUR 1,2 млн.).

Навчання підприємців. Міжрегіональна підприємницька школа буде підтримувати жінок-керівників, які хочуть розвивати або розпочати свій власний бізнес в західних і північно-західних регіонах Румунії. Мета полягає в тому, щоб збільшити число компаній, у сільських регіонах і містах, забезпечити рівні можливості для працевлаштування. Близько 1800 жінок будуть опановувати інноваційну онлайн-програму навчання (фінансування ЄС: RON 13,68 млн. - EUR 3,06 млн.).

Підвищення якості освіти. За допомогою проекту планується збільшити частку дітей що навчаються в школах серед ромів та інших національних меншин, а також допомогти отримати їм вищу освіту. Проект стартує в дошкільному етапі, з високим рівнем відсіву в початкових і середніх класах. Проект також передбачає навчання вчителів і створення груп підтримки, які включають і батьків (фінансування ЄС: RON 3,22 млн. - EUR 719 476).

Румунія як центр лазерних технологій. Чеська Республіка, Угорщина і Румунія є ініціаторами формування науково-дослідного консорціуму з використання найсучасніших лазерних технологій. «Extreme Light Infrastructure-Nuclear Physics» що планується побудувати в Бухаресті, стане платформою для наукових досліджень у сферах новаторської фундаментальної фізики, ядерної фізики і астрофізики, а також матеріалознавства та наук про життя. Серед інших проблем, вчені досліджуватимуть нові способи боротьби з ядерними матеріалами та радіоактивними відходами (фінансування ЄС: RON 1,59 млрд. – EUR 356 млн.).

Нові способи лікування інсульту. Вчені з університетської лікарні в Бухаресті беруть участь у фінансованому ЄС дослідницькому проекті дослідження нового методу лікування інсульту. Нова методика включає в себе охолодження мозку пацієнта що дозволить зменшити кількість смертей та інвалідність серед осіб що перенесли інсульт. (фінансування ЄС: RON 48,71 млн. – EUR 10,9 млн.).

Попередження повеней. П'ятнадцять європейських країн, у тому числі Румунія, взяли участь у проекті FLAPP (Політика поінформованості та запобігання повеней в прикордонних районах). Реалізація проекту дозволила експертам з регіонів, що потерпають від повеней обмінюватися знаннями та досвідом про те, як запобігати і прогнозувати повені, евакуювати людей і зменшувати збитки (фінансування ЄС: RON 4,91 млн. – EUR 1,1 млн.).

Надійна та екологічно чиста система опалення. Міські котельні та теплові мережі в муніципалітеті міста Орадя були відремонтовані, щоб зменшити викиди токсичних та парникових газів, тим самим покращуючи якість повітря для місцевого населення. 141 000 жителів міста Орадя мають доступ до централізованого тепlopостачання. **Проект передбачав** будівництво котлів які працюють на природному газі (фінансування ЄС: RON 173,85 млн. – EUR 38,9 млн.).

Реконструкція каналізаційних систем та систем водопостачання. Більше 170 000 жителів в найбільш густонаселеному окрузі Румунії Дамбовіта в результаті інфраструктурних інвестицій мають доступ до питної води, сучасного водопостачання та каналізаційних систем, у тому числі до шести очисних споруд (фінансування ЄС: RON 481,33 млн. – EUR 107,7 млн.).

В цілому, пріоритетним напрямом фінансування в Румунії є інфраструктурні проекти, будівництво та капітальний ремонт магістралей, попередження екологічних катастроф та зменшення їх наслідків для економіки країни.

Отже, капітальні видатки бюджету ЄС умовно можна охарактеризувати за декількома напрямками: видатки на розвиток людського потенціалу, регіональний розвиток, видатки на сільське господарство та інноваційний розвиток. Також можемо виокремити такі критерії розподілу видатків:

- наявність екстернальних ефектів;
- висока економічна та соціальна ефективність;
- високий рівень інноваційності проектів;
- можливість використання результатами проектів якнайбільшої кількості людей;
- сприяння інтеграції країни-отримувача коштів до європейського та світового економічного простору;
- наявність чітких критеріїв ефективності видатків.

Також є декілька особливостей розподілу видатків для країн з різними рівнями соціально-економічного розвитку. Країни, що мають порівняно вищі показники соціально-економічного розвитку, наприклад, Бельгія, Швеція, Фінляндія, Норвегія, Австрія видатки переважно спрямовують на технологічний розвиток, виробництво наукоємної продукції та регіональний розвиток. Такий розподіл можливий завдяки високому прибутку на душу населення і максимальному індексу розвитку людського потенціалу. Розвинені країни у такий спосіб формують постіндустріальний етап розвитку, який характеризується новим рівнем освіти, прискоренням темпів проведення наукових досліджень та впровадження їх результатів, широким застосуванням інформаційних технологій.

Серед менш технологічно розвинених країн (Естонія, Данія, Латвія, Литва, Чехія, Ірландія) спостерігається тенденція до використання коштів європейського бюджету на забезпечення продовольчої безпеки, соціального розвитку суспільства, дотримання прав і свобод громадян та регіональний розвиток. Така політика дозволяє сприяти рівномірному та збалансованому зростанню країни та будувати конкурентне середовище із подібними партнерами.

Видатки ЄС для країн-нових членів ЄС (Румунія, Угорщина, Болгарія, Хорватія) переважно спрямовані на розвиток інфраструктури, будівництво та ремонт шляхів автомобільного та залізничного сполучення, реконструкцію та технічне

переоснащення аеропортів та попередження екологічних та природних катастроф. Меншу частку коштів такі країни спрямовують на розробку інновацій та розвитку людського потенціалу.

Висновки з проведеного дослідження. Спільним явищем для країн є те, що при розподілі видатків враховується історичні, культурні, регіональні, соціальні та економічні особливості регіонів. Робиться ставка на пріоритетних напрямках бюджетної політики, ефекти від якої можна отримати не лише у сфері спрямування видатків, а й поліпшити соціальні та екологічні параметри розвитку.

Вважаємо, що в сучасних умовах необхідність переосмислення пріоритетних напрямів бюджетної політики та підвищення її ефективності набуває особливої вагомості. Перегляд пріоритетних галузей національної економіки дозволить збалансувати капітальні видатки та цілі бюджетної політики на підтримку конкурентоспроможних галузей, що забезпечить технологічний розвиток та підтримку базових галузей: АПК, військово-промисловий комплекс та оборона, транспортна інфраструктура та інноваційний розвиток. Досвід країн Європи щодо державної науково-технологічної й інноваційної політики доцільно використати для забезпечення готовності України до конкурентних умов у глобальному просторі.

Список використаних джерел

1. European Commission. Financial Programming and Budget // http://ec.europa.eu/budget/mycountry/index_en.cfm
2. European Commission. Financial Programming and Budget. EU Budget in Bulgaria // http://ec.europa.eu/budget/mycountry/BG/index_en.cfm
3. European Commission. Financial Programming and Budget. EU Budget in Latvia // http://ec.europa.eu/budget/mycountry/LV/index_en.cfm#projects
4. European Commission. Financial Programming and Budget. EU Budget in Lithuania // http://ec.europa.eu/budget/mycountry/LT/index_en.cfm#projects
5. European Commission. Financial Programming and Budget. EU Budget in Poland // http://ec.europa.eu/budget/mycountry/PL/index_en.cfm#projects
6. European Commission. Financial Programming and Budget. EU Budget in Romania // http://ec.europa.eu/budget/mycountry/RO/index_en.cfm#projects

References

1. European Commission. Financial Programming and Budget // http://ec.europa.eu/budget/mycountry/index_en.cfm
2. European Commission. Financial Programming and Budget. EU Budget in Bulgaria // http://ec.europa.eu/budget/mycountry/BG/index_en.cfm
3. European Commission. Financial Programming and Budget. EU Budget in Latvia // http://ec.europa.eu/budget/mycountry/LV/index_en.cfm#projects
4. European Commission. Financial Programming and Budget. EU Budget in Lithuania // http://ec.europa.eu/budget/mycountry/LT/index_en.cfm#projects
5. European Commission. Financial Programming and Budget. EU Budget in Poland // http://ec.europa.eu/budget/mycountry/PL/index_en.cfm#projects
6. European Commission. Financial Programming and Budget. EU Budget in Romania // http://ec.europa.eu/budget/mycountry/RO/index_en.cfm#projects

ДАНИ ПРО АВТОРА

Козарезенко Людмила Володимирівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри політичної економії ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди» вул. Сухомлинського, 30, м. Переяслав-Хмельницький, 08400, Україна

ДАННЫЕ ОБ АВТОРЕ

Козарезенко Людмила Владимировна, кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры политической экономии ГБУЗ «Переяслав-Хмельницкий ГПУ имени Григория Сковороды» ул. Сухомлинского, 30, г. Переяслав-Хмельницкий, 08400, Украина

DATA ABOUT THE AUTHOR

Kozarezenko Ljudmila Vladimirovna, PhD, associate professor, assistant professor of political economy department SHEE "Pereyaslav-Khmelnytsky SPU named Gregory Skovorody" Str. Sukhomlinsky 30, Pereyaslav-Khmelnytsky, 08400, Ukraine

УДК 336.13

ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ МІСЬКОГО БЮДЖЕТУ

Маркуц Ю.І.

Предметом дослідження є особливості функціонування фінансового механізму формування бюджету міста, його економічні та організаційні основи.

Метою статті виступає обґрунтування необхідності створення ефективного механізму формування бюджету міста у системі міжбюджетних відносин, розробка його основних положень, методів та інструментів реалізації.

Методологією проведення дослідження виступають праці провідних вітчизняних та зарубіжних вчених з питань місцевих бюджетів. В якості методів дослідження застосовано системний і структурний підходи, методи аналізу та синтезу, порівняння та наукового абстрагування.

Результатами роботи є виявлення особливостей та систематизування основних організаційних засад фінансового механізму формування бюджету міста, обґрунтування тези, що економічною основою формування бюджетної системи є валовий внутрішній продукт. В статті представлені основні показники виконання місцевих бюджетів України за 2011 – 2013 роки, виявлена частка доходів і видатків місцевих бюджетів в зведеному бюджеті України, та їх питома вага, розподілена через ВВП. Автором розроблений ефективний механізм формування бюджету міста у системі міжбюджетних відносин, основними блоками якого є: мета; принципи, на яких він ґрунтується; методи та інструменти,